

Virksomhedsøkonomi B – EUX Vejledning / Råd og vink

Alle bestemmelser, der er bindende for undervisningen og prøverne i EUX, findes i uddannelseslovene og de tilhørende bekendtgørelser, herunder læreplanerne. Denne Vejledning/Råd og vink indeholder forklarende kommentarer til nogle af disse bestemmelser, men indfører ikke nye bindende krav. Desuden gives eksempler på god praksis samt anbefalinger og inspiration, og den udgør dermed et af ministeriets bidrag til faglig og pædagogisk fornyelse. Citater fra læreplanen er anført i kursiv.

Indholdsfortegnelse

1. Identitet og formål	2
1.1 Identitet	2
1.2 Formål	2
2. Faglige mål og fagligt indhold	3
2.1 Faglige mål	3
2.2. Kernestof	6
3. Tilrettelæggelse	14
3.1 Didaktiske principper	14
3.2 Arbejdsformer	15
3.3 It	16
4. Evaluering	16
4.1 Løbende evaluering	16
4.2 Prøveformer	17
4.3 Bedømmelseskriterier	17

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Den økonomiske videnskab kan opdeles i to hovedgrene, mikroøkonomi og makroøkonomi. Mikroøkonomi er den del af den økonomiske videnskab der beskæftiger sig med forbrugerne, virksomhederne, investorerne og andre agents økonomiske adfærd. Mikroøkonomi giver svar på hvorfor og hvordan disse økonomiske agenter tager økonomiske beslutninger. Makroøkonomi beskæftiger sig med fænomener for den samlede økonomi, f.eks. udviklinger i den samlede vækst i den nationale og internationale produktion, inflation og arbejdsløshed. Makroøkonomi giver anvisninger til bl.a. politikkerne omkring de økonomiske konsekvenser af politisk-økonomiske indgreb.

De erhvervsøkonomiske forskningsområder knytter sig til den del af den mikroøkonomisk teoridannelse, der vedrører virksomhederne. Af de erhvervsøkonomiske forskningsområder har der historisk set udviklet sig en række forskningsgrene. I begyndelsen af det forrige århundrede fremstod der fire klare forskningsområder: regnskab, afsætning, organisation og finansiering. Forskningsområdet erhvervsøkonomi er i dag præget af mange knopskydninger, først og fremmest styret af behovet for speciel viden om en virksomheds beslutninger og adfærd i en stadig mere kompleks og dynamisk verden.

Fagets identitet er beskrevet i læreplanen som følger: *”Virksomhedsøkonomi er et samfundsvidenskabeligt fag. Faget giver viden om virksomhedens bæredygtighed i en markedsorienteret international økonomi. Faget beskæftiger sig med erhvervsvirksomhedens økonomiske beslutninger og adfærd i samspil med omverdenen”.*

Overordnet beskæftiger faget sig med det økonomiske grundfænomen knaphed på ressourcer og virksomhedens bæredygtighed.

1.2 Formål

EUX-eksamen gennemføres med vægt på erhvervsrelaterede og praksisnære perspektiver.

Undervisningen i virksomhedsøkonomi kan tage medansvar her, dels gennem fagets dannende bidrag omkring økonomiforståelse og dels gennem fagets økonomiske analyser og vurderinger, hvor f.eks. samfundsmæssige, kulturelle og etiske aspekter inddrages.

Fagets formål er beskrevet i læreplanen som følger: ” Gennem undervisningen i virksomhedsøkonomi skal eleverne udvikle evnen til at forholde sig reflekterende til virksomheden, dens værdiskabelse og dens økonomiske handlemuligheder. Endvidere skal eleverne udvikle evnen til at analysere, vurdere og formidle virksomhedsøkonomiske problemstillinger gennem anvendelse af økonomisk teori i en virkelighedsnær og international kontekst. ”

Fagets dannesperspektiv understreges af arbejdet med en række modeller og teorier, som giver eleverne mulighed for at forholde sig kritisk reflekterende over eget forhold til medmennesker, virksomhedens handlemuligheder og samfund.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

Fagets mål dækker det felt af kompetencer en virksomhedsøkonom må forventes at kunne udfordres på. I læreplanen er de faglige mål for det gymnasiale fag virksomhedsøkonomi B formuleret således:

”Eleverne skal kunne:

- 1. Afgøre hvilke forhold, der har betydning for en virksomheds økonomi.*
- 2. Identificere, formulere og behandle de grundlæggende økonomiske udfordringer, der knytter sig til en virksomheds bæredygtighed.*
- 3. Anvende simple virksomhedsøkonomiske modeller og forklare modellernes egenskaber.*
- 4. Udarbejde et elementært virksomhedsøkonomisk ræsonnement, herunder kunne forklare sammenhængen mellem økonomiske forhold i en given og afgrænset kontekst.*
- 5. Indsamle, bearbejde og præsentere informationer om en virksomheds grundlæggende økonomiske forhold, herunder kunne vurdere informationernes troværdighed.*
- 6. Fortolke og udtrykke sig om fundamentale virksomhedsøkonomiske forhold.*
- 7. Anvende relevante matematiske redskaber og it-værktøjer”.*

1. Afgøre, hvilke forhold, der har betydning for en virksomheds økonomi.

Denne kompetence drejer sig om elevernes indsigtsfulde parathed til at kunne skelne mellem *hvilke spørgsmål, der er væsentlige for en virksomheds økonomi*, og hvilke der ikke er, samt at vide hvornår de skal bringes i spil. Kompetencen handler endvidere om, selv at kunne *stille sådanne spørgsmål*, og at have blik for, hvilke typer af svar, der kan forventes i en given sammenhæng.

Dette er en grundlæggende ”økonomisk-kulturel” kompetence, som er af afgørende betydning for, at man kan forstå og tale om virksomhedsøkonomi og virksomhedens økonomiske problemstillinger. Den økonomiske tankegangskompetence er ligeledes helt basal for de andre økonomiske kompetencer – altså det helt fundamentale for økonomi.

Denne kompetence udfordres sjældent alene, men vil oftest udfordres i samspil med andre kompetencer.

2. Identificere, formulere og behandle de grundlæggende økonomiske udfordringer, der knytter sig til en virksomheds bæredygtighed.

Denne kompetence består i elevens indsigtsfulde parathed til dels at kunne *identificere og formulere* virksomhedsøkonomiske udfordringer (problemer), dels at kunne give svar på sådanne udfordringer. Det kan både dreje sig om svar af mere teoretisk art og svar rettet mod at opridse og prioritere, hvilke handlingsalternativer der foreligger, egne såvel som andres. Denne kompetence omfatter evnen til på et overordnet plan at kunne fastlægge, hvordan man vil nå et forudbestemt økonomisk mål. Det sker ved at opridse og *prioritere hvilke handlingsalternativer* der foreligger. Der kan eksempelvis være tale om strategier og økonomiske politikker.

3. Anvende simple virksomhedsøkonomiske modeller og forklare modellernes egenskaber.

Denne kompetence består af elevernes indsigtsfulde parathed til dels at kunne *anvende* foreliggende økonomiske modeller, herunder at kunne *analysere disse modellens grundlag og egenskaber*, og dels at kunne *opstille* økonomiske modeller.

Eleverne anvender modeller, når de med udgangspunkt i en undren over virkelighedens økonomiske fænomener strukturerer og forenkler virkeligheden ved hjælp af økonomiske begreber.

Eleverne anvender ligeledes modeller, når de afdækker, hvilke handlemuligheder, der er til rådighed i en given situation for at opnå et givet mål og simulere herpå. Dermed angiver de relevante handlemuligheders konsekvenser for opfyldelse af virksomhedens mål.

Denne kompetence adskiller sig fra problembehandlingskompetencen ved at levere en del af beslutningsgrundlaget til problembehandlingskompetencen. Der er således tale om to adskilte kompetencer, der er meget afhængige af hinanden, men ikke sådan, at den ene kompetence fordrer beherskelse af den anden. Man kan med andre ord være dygtig til at modellere, uden at man kan angive handlingsalternativer for de forskellige scenarier.

4. Udarbejde et elementært virksomhedsøkonomisk ræsonnement, herunder kunne forklare sammenhængen mellem økonomiske forhold i en given og afgrænset kontekst.

Denne kompetence består i elevernes indsigtsfulde parathed til på den ene side at kunne *følge og bedømme* et økonomisk ræsonnement, herunder kunne vurdere sammenhængen mellem en række økonomiske forhold.

På den anden side består kompetencen i at kunne *gennemføre* et økonomisk ræsonnement. Et økonomisk ræsonnement defineres i denne sammenhæng som en kæde af begrundelser, der afdækker økonomiske sammenhænge. Et ræsonnement er fornuftsbetonet (rationelt) og logisk i sin natur og kan netop af den grund ”angribes” fagligt, hvorved der opstår en faglig diskussion.

Et argument kan være fornuftigt og logisk, men er det ikke nødvendigvis. Et argument kan også være retorisk: personligt, subjektivt og er ikke nødvendigvis omfattet af sproglige faglige konventioner. Således er det vanskeligere at angribe et argument, der ikke baserer sig på ræsonnementer, da et sådan argument ikke nødvendigvis ”spiller på den økonomifaglige bane”.

Problembehandlingskompetencen indeholder dele af ræsonnementskompetencen, men adskiller sig ved at have et klart sigte. Hvor ræsonnementskompetence handler om årsag og virkning, så handler problembehandlingskompetencen om at kunne anvende viden om årsags/virkningssammenhænge til at kunne angive handlingsalternativer til opnåelse af et givet mål.

5. Indsamle, bearbejde og præsentere informationer om en virksomheds grundlæggende økonomiske forhold, herunder kunne vurdere informationernes troværdighed.

Denne kompetence består i elevernes indsigtsfulde parathed til dels at kunne *indsamle, udvælge og bearbejde* relevant datamateriale, dels at kunne *vurdere troværdigheden* af data og deres relevans i en given sammenhæng. Kompetencen handler om at kunne overskue mulige datakilder såvel primære som sekundære til en given problemstilling, således at der kan foregå en kvalificeret indsamling og udvælgelse. Dernæst handler det om at bearbejde de indsamlede data ved at organisere og systematisere disse data.

Ved indsamling af data forstår man både selve indsamlingen af data, der eksisterer i forvejen (sekundære data) og det at fremstille data, der beskriver empirien, som ikke nødvendigvis foreligger. Her kan f.eks. være tale om interview undersøgelser eller observationer (primære data). Der er i denne sammenhæng behov for at præcisere forskellen mellem data og information. Forskellen er, at de indsamlede data udgør et grundlag, som gennem udvælgelse og bearbejdning omdannes til informationer. Information skal således i denne sammenhæng forstås som bearbejdede data til brug i en given situation. Indsamling af data → selektering af data → databearbejdning → information
Det handler om at kunne integrere og organisere ny information i en given sammenhæng. Det handler endvidere om at indsamle tilstrækkelige og valide data i relation til problemstillingen, samt om at kunne bruge information i kritisk tænkning og problemløsning.

6. Fortolke og udtrykke sig om fundamentale virksomhedsøkonomiske forhold.

Denne kompetence består i elevernes indsigtsfulde parathed til dels at kunne *sætte sig ind i og fortolke* andres økonomiske udsagn og tekster, dels at kunne *udtrykke sig* på forskellige måder om økonomiske forhold over for forskellige kategorier af modtagere. Kompetencen har både en udtryksside, hvor eleven er afsender af kommunikation, og en modtagende side, hvor eleven sætter sig ind i og fortolker andres økonomiske udsagn og tekster.

En hvilken som helst skriftlig eller mundtlig fremstilling af en økonomisk aktivitet er et eksempel på udtrykssiden af kommunikationskompetencen. F. eks. falder det at gøre rede for et økonomisk ræsonnement inden for denne. På samme måde vil afkodningen og fortolkningen af økonomiske fremstillinger, f. eks. i en lærebog eller foredrag, være et eksempel på den modtagende side af kommunikationskompetencen.

Også evnen til at indgå i diskussioner med andre om økonomiske emner kræver kommunikationskompetence. Denne kompetence overlapper tankegangskompetencen, men ved kommunikationskompetencen fokuserer man på de kommunikationsmæssige kvaliteter, mens tankegangskompetence drejer sig om faglighed og det at kunne skelne mellem økonomiske tankegange og andre genrer.

7. Anvende relevante matematiske redskaber og it-værktøjer.

Denne kompetence består i elevernes indsigtsfulde parathed til dels at kunne *udvælge og anvende* relevante redskaber i forbindelse med vurderinger af økonomiske forhold, dels at kunne *reflektere over* både egen og andres udvælgelse og anvendelse af redskaber.

Kompetencen kræver et kendskab til eksistensen af - og egenskaberne ved - diverse former for redskaber og her specielt software til håndtering af økonomiske data. Dernæst kræver kompetencen, at man kan vurdere redskabernes muligheder og begrænsninger i forskellige situationer, samt at man er i stand til, på reflekteret vis, at betjene sig af sådanne redskaber.

Det er en integreret del af fagligheden at kunne vurdere troværdigheden ved en give datafangst, databehandling og præsentation af økonomiske data, afhængigt af den valgte teknologi.

2.2. Kernestof

Kernestoffet til virksomhedsøkonomi niveau B er:

Virksomhed og samfund

- Virksomheden i en markedsøkonomi, virksomhedens forskellige livsfaser, opstart af virksomhed, virksomheden i vækstfasen, virksomheden i modningsfasen.

Virksomhedens strategi

- Rammer for virksomhedens udvikling, virksomhedens eksterne forhold, virksomhedens interne forhold, opsamling på den strategiske analyse, strategisk intention, strategiudvikling og implementering, strategisk forretningsudvikling.

Økonomiske informationer om virksomheden

- Bæredygtig virksomhed, internt regnskab, eksternt regnskab.

Økonomisk analyse af virksomheden

- Nøgletal til analyseformål, analyse af virksomhedens finansielle regnskab.

Økonomiske beslutninger i virksomheden, herunder logistik

Planer og budgetter i virksomheden

- Planlægning, budgetlægning og budgettering.

Vægtning og toning af kernestoffet

Kernestoffet er et redskab i forhold til fagets kompetencetænkte mål. Det betyder, at undervisningen kan tilrettelægges med en vægtning og toning af kernestoffet, der giver mening i forhold til elevens uddannelsesretning. Muligheden for at vægte og tone kernestoffet understøttes af fagets eksamensform; projektexamen.

Forslag til vægtning (i %) af kernestoffet i forhold til uddannelsesretningen:

	Detailhandel	Handel	Kontor	Finans
Virksomhed og samfund	5 %	5 %	5 %	5 %
Virksomhedens strategi	10 %	10 %	5 %	5 %
Økonomiske informationer om virksomheden	15 %	15 %	30 %	20 %
Økonomisk analyse af virksomheden	15 %	15 %	20 %	30 %
Økonomiske beslutninger i virksomheden, logistik	30 %	30 %	20 %	20 %
Planer og budgetter i virksomheden	25 %	25 %	20 %	20 %

Det kan generelt anbefales at fagets kernestof behandles med eksempler og referencer til de brancher, virksomheder og funktioner i virksomhederne, som i særlig grad er relevante i forhold til elevernes uddannelsesvalg. Endvidere kan følgende toninger af undervisningen anbefales:

Forslag til toning af kernestoffet i forhold til uddannelsesretningen:

Detailhandel og Handel (B2B)	Kernestoffet kan tones ved at sætte et særligt fokus på:
Virksomhed og samfund	Udviklinger i erhvervsstrukturen og forskellig forretningsformer, B2B og B2C strukturer og forhandlingskanaler, herunder e-handel, erhvervs netværk m.m.
Virksomhedens strategi	Konkurrencestrategi, vækststrategi og udvalgte marketing strategimodeler. SWOT som en konklusion på det strategiske arbejde og udgangspunkt for virksomhedens handleplaner.
Økonomiske informationer om virksomheden	Kalkulation, dækningsbidragsanalyser og nulpunktsberegninger Regnskabet på grundlag af saldobalancen. Regnskabets informationsværdi.
Økonomisk analyse af virksomheden	Analyse rentabilitet og indtjening samt kapitaltilpasningen og de handlemuligheder virksomheden har for at forbedre udviklingen.
Økonomiske beslutninger i virksomheden, logistik	Forsyningsstrategier, indkøbsstrategier og distributionsstrategier. Virksomhedens indgående og udgående logistik. Virksomhedens styring og optimering af lagre.
Planer og budgetter i virksomheden	Opstilling af virksomhedens resultat og likviditetsbudget. Marketing (aktivitets -) budgettet.

Kontor	
Virksomhed og samfund	Omverdens analyser.
Virksomhedens strategi	Konkurrencestrategi, vækststrategi og udvalgte marketing strategimodeler. SWOT som en konklusion på det strategiske arbejde og udgangspunkt for virksomhedens handleplaner.
Økonomiske informationer om virksomheden	Virksomhedens administrative systemer. Virksomhedens økonomiske registreringer og regnskabssystem. Opstilling og læsning af virksomhedens årsrapport, herunder ikke finansielle rapporteringer.
Økonomisk analyse af virksomheden	Analyse rentabilitet og indtjening samt kapitaltilpasningen og de handlemuligheder virksomheden har for at forbedre udviklingen.
Økonomiske beslutninger i virksomheden, logistik	Logistisk effektivitet.
Planer og budgetter i virksomheden	Opstilling af virksomhedens resultat og likviditetsbudget.

Finans	Kernestoffet kan tones ved at sætte et særligt fokus på:
Virksomhed og samfund	De finansielle virksomheder og markeder. De finansielle virksomheders opgaver i gennem virksomhedens livsfaser.
Virksomhedens strategi	Konkurrencestrategier og de interne samt eksterne marketing strategimodeller.
Økonomiske informationer om virksomheden	Regelgrundlaget for virksomhedens årsrapport. Opstilling af årsrapporten for forskellige typer for virksomheder, herunder finansielle virksomheder.
Økonomisk analyse af virksomheden	Virksomhedsanalyse, herunder strategisk analyse og regnskabsanalyse. Regnskabsanalyse af rentabilitet, indtjening, kapitaltilpasning, soliditet og likviditet. Aktierelaterede nøgletal.
Økonomiske beslutninger i virksomheden, logistik	Logistisk effektivitet.
Planer og budgetter i virksomheden	Opstilling og analyse af virksomhedens resultat og likviditetsbudget.

Samlet ramme for fagets kernestof.

1. Virksomhed og samfund

Virksomheden i en markedsøkonomi omfatter begrebet markedsøkonomi, herunder udbuds og efterspørgselsmodellen. Virksomhedernes rolle som en del af det økonomiske kredsløb. Udviklingen i erhvervsstrukturen. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for forhold, der kendetegner en markedsøkonomi, forklare virksomheders adfærd i en markedsøkonomi, samt analysere og diskutere udviklinger i erhvervsstrukturen.

Virksomhedens forskellige livsfaser omfatter livscyklusmodellen. Startfasen, vækstfasen og modningsfasen. Virksomhedens muligheder og behov for styring i de enkelte faser.

Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for virksomhedens livsfaser, forklare virksomhedens styringsbehov i de enkelte faser, samt analysere og vurdere, hvor en virksomhed befinder sig i en livscyklus.

Opstart af virksomhed begrebet iværksætter. Forhold i samfundet og kulturen der har betydning for iværksætterens lyst til at starte egen virksomhed. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for begrebet iværksætter, analysere og diskutere, hvordan forhold i samfundet og dets kultur har betydning for iværksætterens lyst til at starte egen virksomhed.

Virksomheden i vækstfasen omfatter begrebet en vækstvirksomhed. Eksterne og interne forhold der er befordrende for virksomhedens vækst. Vækstvirksomheder og deres betydning for udviklingen i samfundet. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for, hvad der kendetegner en vækstvirksomhed, redegøre for interne og eksterne forhold, der er befordrende for virksomhedens vækst, samt diskutere baggrundene for en virksomheds hidtidige vækst samt eksterne og interne muligheder for fremtidig vækst.

Virksomheden i modningsfasen omfatter den modne virksomhed. Fra vækst til modning igennem formalisering og strukturering af virksomheden. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for, hvad der kendetegner den modne virksomhed, diskutere og vurdere, hvordan modne virksomheds strukturer og formaliseringer både kan være en styrke og en svaghed for virksomhedens udviklings muligheder.

2. Virksomhedens strategi

Rammerne for virksomhedens udvikling omfatter begrebet strategi, herunder typer af strategier og deres formål. Det strategiske arbejde med udgangspunkt i en analyse af interne og eksterne forhold, opstilling af SWOT, formulering af de strategiske intentioner, mål og behov for udvikling. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for begrebet strategi, redegøre for den strategiske analyses formål og indhold samt vurdere, hvordan analysens formål påvirker indholdet og gennemførelsen af analysen.

Virksomhedens eksterne forhold omfatter virksomhedens omgivelser og forhold som har betydning for virksomheden. PESTEL modellen, Porters Five Forces, Porters generiske strategier, Boston modellen. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for modeller til analyse af virksomhedens eksterne forhold på samfunds og brancheniveau, udarbejde en ekstern analyse for en virksomhed på samfunds og brancheniveau, samt vurdere hvilke

eksterne forhold, der har betydning for en virksomheds udviklingsmuligheder.

Virksomhedens interne forhold omfatter virksomhedens interne forhold, som har betydning for virksomheden. Værdikæden, Ansoff's vækstmatrice. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for mo-deller til analyse af virksomhedens interne forhold, udarbejde en intern analyse for en virksomhed, samt vurdere hvilke interne forhold, der har betydning for en virksomheds udviklingsmuligheder.

Opsamling på den strategiske analyse omfatter SWOT analysen og dens funktion som strukturerings og sammenkædnings redskab for den strategiske analyse. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for SWOT analysens indhold og formål, udarbejde en SWOT analyse med udgangspunkt i en analyse af de interne og eksterne forhold, samt diskutere og vurdere virksomhedens udviklingsbehov med udgangspunkt i en SWOT analyse.

Strategisk intention omfatter begreberne vision, mission og værdier. Formål og funktion i virksomheden. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for begreberne vision, mission og værdier samt deres formål og funktion i virksomheden, samt diskutere og vurdere en virksomheds vision, mission og værdier, herunder hvordan de kan tænkes at påvirke virksomhedens strategi.

Strategiudvikling og implementering omfatter begrebet strategiudvikling i nystartede og etablerede virksomheder. Forretningsplan og KFS modellen. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for begrebet strategiudvikling, udarbejde en forretningsplan, samt diskutere og vurdere kritiske succesfaktorer for forretningsplanens implementering.

3. Økonomiske informationer om virksomheden

Bæredygtig virksomhed omfatter begrebet en bæredygtig virksomhed samt begreberne shareholder og stakeholder. Virksomhedens bæredygtighed beskrevet ud fra en interessentmodel. Virksomheder der på forskellig vis arbejder på at skabe værdier i overensstemmelse med de bæredygtighedskrav der stilles fra virksomhedens nær og fjernmiljø. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for, hvad der kendetegner en bæredygtig virksomhed og de interesser, som specielt knytter sig til shareholders henholdsvis stakeholders, forklare hvilke forhold, der set fra interessenternes synsvinkel har betydning for en given virksomheds bæredygtighed, samt diskutere en virksomheds bæredygtighed set fra såvel en shareholders som en stakeholders synsvinkel.

Internt regnskab omfatter virksomhedens finansielle rapportering til brug for økonomistyringen. Virksomhedens registreringssystem. Virksomhedens økonomisystem som kilde for økonomiske informationer. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for begrebet finansiell rapportering og ledelsens behov for finansiell information, redegøre for virksomhedens registreringssystem, herunder kontoplanens opbygning, begreberne indtægter, omkostninger, aktiver og passiver og det samlede regnskabsforløb, opstille resultatopgørelse efter bidragsmetoden samt balance med egenkapital for en enkeltmandsvirksomhed og et selskab ud fra en færdig saldobalance, samt diskutere og vurdere ledelsens behov for finansiell information om virksomheden, og hvilke krav det stiller til virksomhedens økonomisystem.

Eksternt regnskab omfatter virksomhedens finansielle rapportering til brug for eksterne interessenter. Årsrapportens indhold. Centrale lovregler og standarder af betydning for årsrapporten. Elever-

nes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for begrebet finansiel rapportering og interessenternes behov for finansiel information, redegøre for årsrapportens indhold, herunder formålet med de enkelte bestanddele, redegøre for centrale lovregler af betydning for årsrapporten, opstille artsopdelt og funktionsopdelt resultatopgørelse og balance uden noter ud fra en færdig saldobalance, redegøre for en virksomheds pengestrøm med likviditetsvirkning fra drift, investering og finansiering, samt forklare væsentlige sammenhænge mellem resultatopgørelse, pengestrøm og balance med udgangspunkt i en virksomheds årsrapport.

4. Økonomisk analyse af virksomheden

Nøgletal til analyseformål omfatter begrebet nøgletal og deres anvendelse til analyse af produktivitet og effektivitet. Nøgletallenes validitet. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for begrebet nøgletal, udarbejde nøgletal til beskrivelse af produktivitet og effektivitet, samt diskutere og vurdere nøgletals anvendelsesværdi og validitet.

Analyse af virksomhedens finansielle regnskab omfatter begrebet regnskabsanalyse. Analysen af det finansielle regnskab ud fra anerkendte standarder for finansielle nøgletal. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for begrebet regnskabsanalyse, herunder analysens formål, indhold og anerkendte standarder for finansielle nøgletal, udarbejde nøgletal til beskrivelse af rentabilitet, indtjeningsevne, likviditet, soliditet, samt analysere og vurdere en virksomheds finansielle situation.

5. Økonomiske beslutninger i virksomheden

Økonomiske beslutninger omfatter virksomhedens mange typer for økonomiske beslutninger. Den økonomiske beslutningsmodel. Beslutningskriterier og usikkerhed. De optimale beslutninger ud fra et rent økonomisk hensyn. Undersøgelingsmetoder, der kan være med til at sikre, at virksomheden tager de bedst mulige beslutninger. Andre hensyn, der kan have betydning for virksomhedens beslutninger. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for virksomhedens mange typer for økonomiske beslutninger, redegøre for begrebet en beslutning, beslutningskriterier og usikkerhed, samt diskutere og vurdere en beslutning og dets beslutningsgrundlag, herunder beslutningskriterierne og beslutningens usikkerhed.

Logistik omfatter begreberne virksomhedens forsyningskæde og logistiksystem. Virksomhedens logistiske problemstillinger. Logistisk effektivitet og metoder til forbedring af den logistiske effektivitet. Optimering af indkøb ved hjælp af Wilsons formel, optimering af lagre ved hjælp af ABC analyse der har udgangspunkt i en 80/20 tænkning. Optimering af cyklostid, værdiskabende tid, gennemløbstid ved hjælp af MUDA. Optimering af transport i forbindelse med valg imellem egen transport og outsourcing til fremmed transportør. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for begreberne forsyningskæde og logistiksystem, redegøre for de logistiske problemstillinger og valg en virksomhed kan være udfordret med, redegøre for begrebet logistisk effektivitet og metoder til styrkelse heraf, forklare Wilsons formel og modellen til valg af egen transport og outsourcing og deres forudsætninger, forklare, hvordan cyklostid, værdiskabende tid, gennemløbstid kan optimeres ved hjælp af MUDA, optimere indkøb og valg af transportform, matematisk, grafisk og i tabelform, forklare 80/20 tænkningen, udarbejde ABC-analyse, samt analysere og vurdere en virksomheds logistiske effektivitet.

6. Planer, budgetter og kontrol i virksomheden

Planlægning og budgetlægning omfatter begreberne planlægning og budgetplanlægning. Virksomhedens behov for planlægning af virksomhedens aktivitet, kapacitet og finansielle forhold, forkortet AKF modellen. Virksomhedens tilrettelæggelse af virksomhedens budgetlægning. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for begreberne planlægning, budgetplanlægning, redegøre for virksomhedens behov for planlægning på det strategiske, taktiske og operationelle niveau, redegøre for forskellige former for tilrettelæggelse af virksomhedens budgetlægning, samt diskutere og vurdere en virksomheds tilrettelæggelse af budgetplanlægningen.

Budgettering og kontrol omfatter totalbudgettet. Udarbejdelse af aktivitetsbudget og resultatbudget. Elevernes kompetencer udfordres inden for dette kernestof ved at lade eleverne: Redegøre for budgettets indhold og udarbejde et aktivitetsbudget og resultatbudget

2.3 Supplerende stof

Det supplerende stof er beskrevet i læreplanen som følger ”Eleverne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof belyser aktuelle problemstillinger omkring virksomheders bæredygtighed”.

Det supplerende stof skal udvælges, således at det sammen med kernestoffet medvirker til opfyldelsen af de faglige mål. Stoffet skal perspektivere og uddybe kernestoffet og udvide elevernes horisont. Erfaringerne viser, at autentiske problemstillinger, hentet fra nyhedsmedierne eller virksomhedernes hjemmesider, virker motiverende og inspirerende for elevernes arbejde med faget.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

De didaktiske principper for faget er i læreplanen beskrevet som følger

”Den praksisnære og anvendelsesorienterede tilrettelæggelse af undervisningen er et centralt didaktisk princip. De virksomhedsøkonomiske problemstillinger analyseres og vurderes ud fra virksomhedens synsvinkel. Individet og samfundet er virksomhedens interessenter. Ved tilrettelæggelsen af undervisningen skal der i øvrigt lægges vægt på, at eleverne får mulighed for at opleve faget som relevant, aktuelt og spændende”.

I eux forløbet inddrages den af eleven valgte uddannelse i videst muligt omfang i tilrettelæggelse og gennemførelse af fagets mål. Ligeledes inddrages øvrige fag i et samspil, der sigter mod en helhedsorienteret læringsform.

Undervisning ud fra et praksisnært og anvendelsesorienteret princip karakteriseres ved at være tilrettelagt med udgangspunkt i de faglige problemstillinger, som disse optræder i deres helhed i virkeligheden. Endvidere karakteriseres undervisningen ved, at eleverne inddrages i formuleringerne af de faglige problemstillinger. Endelig er det karakteristisk, at behovet for undervisning i stoffet - teorierne - opstår i kraft af ønsket om at løse de formulerede problemer. Case-forløb og projektføløb er eksempler på undervisning, hvor det problemorienterede undervisningsprincip er integreret i forløbene. Virksomhedsøkonomi arbejder med løsning af de økonomiske problemer set fra virksomhedens synsvinkel. Der arbejdes med beskrivelse af virksomhedernes økonomiske adfærd og med modeller, der beskriver økonomiske sammenhænge og giver anvisning på effektiv beslutningstagning. Det er grundlæggende for tilrettelæggelsen af undervisningen, at eleverne arbejder med såvel en shareholder og en stakeholder tilgang i forståelsen af effektiv beslutningstagning på virksomhedens tre styringsniveauer.

3.2 Arbejdsformer

Det fremgår af læreplanen, at: Undervisningen tilrettelægges med variation og progression i valget af arbejdsformer.

”Undervisningen omfatter arbejde med øvelser ud fra afgrænsede virksomhedsøkonomiske problemer med givne svarmuligheder, opgaver med afgrænsede problemer med flere svarmuligheder og cases med åbne problemstillinger og mange svarmuligheder.

Undervisningen omfatter et afsluttende projektføløb. Forløbet tilrettelægges med en høj grad af autenticitet, og således at elevernes evne til at diskutere og vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger med anvendelse af fagets teori i en virkelighedsnær kontekst udfordres. Projektføløbet tilrettelægges i øvrigt under hensyn til, at eleverne udfordres i forhold til en bred vifte af fagets mål. Projektføløbets tidsramme er 15-20 timer. Projektet udarbejdes individuelt eller i grupper, og projektarbejdet dokumenteres i en projektrapport, som er eksaminations- og bedømmelsesgrundlag ved prøven. Projektrapporten skal desuden indgå i grundlaget for den afsluttende standpunktskarakter”.

Det afgørende for tilrettelæggelsen af projektføløbene er, at forløbene er praksisnære og giver plads til, at eleverne kan vise deres evner til at anvende, det de har lært i undervisningen. Formen og tilrettelæggelsen i sig selv er et stillads for elevernes arbejde. Produktet skal fungere som dokumentation og kommunikation af elevernes arbejde. Der skal sigtes mod at rapporten er en overskuelig og sammenhængende bearbejdning af projektets problem. Rapporten skal endvidere dokumentere elevernes omhu og professionalisme, idé, originalitet og kvalitet.

Projektforløbet kan eksempelvis tilrettelægges som et PBL forløb (problembaseret læring) med udgangspunkt i f.eks. casematerialet fra en hhx erhvervs-case. Projekterne kan også tilrettelægges med udgangspunkt i praktiske problemstillinger fra lokale værtsvirksomheder. Alternativt kan projekterne tilrettelægges ud fra opdrag fra en virksomhed, som har adopteret et givet hold.

I virksomhedsøkonomi vil variationen i undervisningen omfatte forskellige arbejdsformer i det mundtlige og skriftlige arbejde med udgangspunkt i forskellige typer af faglige problemstillinger og forskellige grader af elevdeltagelse. Den faglige progression i undervisningen følger af, at de faglige problemstillinger udvides, at der arbejdes med flere genstandsfelter, og at konteksten bliver mere kompleks og virkelighedsnær. Den læringsmæssige progression følger af, at undervisningen tilrettelægges med stigende grad af elevstyring, med cases og projektforløb som eksempler på undervisningsforløb med høj grad af elevstyring.

Skriftligt arbejde

Det skriftlige arbejde er en del af den daglige undervisning. I forbindelse med det skriftlige arbejde er det vigtigt at bevidstgøre eleverne omkring fagets genre og de spørgeformer, som anvendes til at initiere disse. Det fremgår af læreplanen, at ”Skriftligt arbejde er en del den daglige undervisning. Eleverne skal udfordres i forhold til forskellige genrer, f.eks. registrerende tekster, undersøgende tekster, ræsonnerende tekster og vurderende tekster”.

3.3 It

Det fremgår af læreplanen, at ”Undervisningen tilrettelægges under hensyn til, at it indgår som fagligt og pædagogisk værktøj. I forbindelse med case og projektforløb skal eleverne have adgang til elektroniske kommunikationsplatforme og internettet”.

Et regneark er et centralt værktøj i behandlingen af økonomiske data. Anvendelse af regneark giver en række didaktiske muligheder. Det er således muligt at, gennemføre simuleringer, gennemføre dataanalyse, udarbejde præsentationer og rapporter, bygge økonomiske modeller, anvende økonomiske modeller m.m.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

Det fremgår af læreplanen, ”Grundlaget for den løbende evaluering er de faglige mål. Gennem individuel vejledning og evaluering opnår eleverne undervejs i det samlede forløb en klar opfattelse af niveauet for og udviklingen i det faglige standpunkt, herunder inddrages aktiviteter, som stimulerer den individuelle og fælles refleksion over udbyttet af undervisningen”.

Den løbende evaluering skal dels måle elevens kompetencer i forhold til de faglige mål og dels forbedre undervisningen. Endvidere skal den løbende evaluering forholde sig generelt til elevens læringssituation, arbejdsindsatsen, arbejdsbyrden, undervisningens tilrettelæggelse, elevernes indflydelse, holdets arbejds måder og lærerens indsats.

4.2 Prøveformer

Det fremgår af læreplanen at: *”Der afholdes en projektprøve med udgangspunkt i eksaminandens projektrapport fra det gennemførte afsluttende projektføreløb, jf. pkt. 3.2. Før den mundtlige del af prøven sender skolen eksaminandens projektrapport til censor. Eksaminator og censor drøfter inden den mundtlige del af prøven, på baggrund af oplæg fra eksaminator, hvilke problemstillinger eksaminanden skal uddybe. Den mundtlige del af prøven består af eksaminandens præsentation og fremlæggelse af projektet suppleret med uddybende spørgsmål fra eksaminator. Eksaminationen former sig derefter som en uddybende samtale med udgangspunkt i eksaminandens projektrapport og relevante faglige mål. Eksaminationstiden er ca. 30 minutter pr. eksaminand. Eksaminandens præsentation og fremlæggelse af projektet suppleret med uddybende spørgsmål fra eksaminator kan højst omfatte halvdelen af eksaminationstiden. Der gives ingen forberedelsestid”*.

Den mundtlige prøve skal afdække i hvilken grad eleven lever op til fagets kompetencetænkte mål. Det vil sige i hvilken grad eleven kan, - udpege økonomiske problemstillinger og udfordringer for en virksomhed, - anvende simple erhvervsøkonomiske modeller, - ræsonnere økonomisk, - behandle og vurdere økonomiske informationer, - formulerer sig med anvendelse af fagets sprog og - kan anvende relevante it og matematik værktøjer.

Eleven indleder eksamination med en præsentation og fremlægning af projektet. Her er der plads til, at eleven vælger en særlig vinkel eller fokusering i præsentationen og fremlægningen. Eksaminanden har mulighed for at bede eleven uddybe præsentationen og fremlægningen, med det sigte at give eleven mulighed for at dokumentere opfyldelse af fagets mål.

Anden del af eksaminationen former sig som en uddybende samtale med udgangspunkt i elevens projektrapport. Sigtet med samtalen er at give eleven mulighed for at vise, at eleven kan anvende fagets stof til beskrive, analysere og vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger og løsninger.

4.3 Bedømmelseskriterier

Bedømmelseskriterierne er i læreplanen beskrevet som følger: *” Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål, som de er angivet i pkt. 2.1. Der lægges vægt på følgende:*

Projektrapport

- dokumentations- og kommunikationsværdi, herunder overskuelighed og sammenhæng*
- dokumentation og bearbejdning af projektets problemstillinger*
- omhu og professionalisme*
- idé, originalitet og kvalitet.*

Mundtlig eksamination

- den mundtlige præsentation af projektet*
- redegørelse for de valgte løsninger*
- evne til at kombinere teori og praktisk arbejde i et projekt*
- eksaminandens demonstration af ejerskab*
- besvarelse af uddybende og supplerende spørgsmål.*

Der gives én karakter på grundlag af en helhedsbedømmelse af eksaminandens præstation, omfattende den skriftlige rapport og den mundtlige eksamination”.